

Päihteiden käytön ehkäisyn ja käyttöön puuttumisen suunnitelma Espoon perusopetuksessa ja lukioissa

Päivitetty 12/2025

Espoon opiskeluhoitosuunnitelman liite 9.

Ehkäisevä päihdetyö osana oppilaitoksen arkea



- Koulu/lukio on lasten ja nuorten terveyden edistämisen kannalta tärkeä toimijataho. Oppilaitoksessa on mahdollista tehdä pitkäjänteistä ehkäisevää päihdetyötä osana terveyden edistämistä. Tutkimukset osoittavat, että oppilaitoksessa tehtävällä päihdetyöllä on vaikuttavuutta.
- Opetukseen sisällytetään ennaltaehkäisevä työote mm. integroimalla eri oppiaineisiin hyvinvointia, terveyttä ja tunne- ja vuorovaikutustaitoja edistäviä sisältöjä.
- Tuetaan opiskelijoita (*tässä suunnitelmassa opiskelijalla tarkoitetaan myös perusopetuksen oppilaita*) heidän itsetuntonsa kehittymisessä. Rohkaistaan opiskelijoita keskustelemaan ja hankkimaan tietoa oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, sekä hyvinvointia edistävien valintojen tekemisestä.
- Vahvistetaan opiskelijoiden ymmärrystä päihteiden käyttöön liittyvistä riskeistä ajankohtaisen materiaalin, kuten kuvien ja videoiden avulla, ja vahvistetaan päihteidenkäytöltä suojaavia tekijöitä.
- Ehkäisevää päihdetyötä on koulutyön ja -ympäristön kehittäminen paremmin päihteiltä ja päihdehaitoilta suojaavaksi.
- Osallistetaan opiskelijoita kouluterveyskyselyiden tulosten käsittelyyn ja toimenpidesuunnitelman tekoon

Päätettäväksi Yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä (YHR) lukuvuoden alussa:

- Miten edellä mainitut asiat toteutetaan oppilaitoksessamme?
- Mikä on yhteisöllisen opiskeluhuollon rooli ehkäisevässä päihdetyössä?
- Miten varmistetaan ehkäisevän päihdetyön yhteistyö opiskelijoiden ja huoltajien kanssa?

-> kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan tai YHR:n vuosikelloon

Oppilaitoksen ehkäisevä päihdetyö koostuu:

1. Terveen kasvun, kehityksen ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisesta
2. Terveen ja turvallisen oppimisympäristön edistämisestä
3. Vuorovaikutuksellisesta päihdeopetuksesta ja –kasvatuksesta
4. Oppilaitoksen päihdetilanteen seuranta esim. Kouluterveyskyselyn tulosten avulla
5. Hyvästä yhteistyöstä kotien kanssa
6. Opetuksen tuesta, joka auttaa pärjäämään ja pysymään opinnoissa
7. Opiskeluhuollon moniammatillisesta yhteistyöstä ja terveystarkastuksista
8. Oikeanlaisesta ja oikea-aikaisesta puuttumisesta päihteiden käyttöön
9. Yhteistyöstä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palveluiden sekä nuorisopalveluiden kanssa
10. Yhteistyöstä muiden paikalliseen ehkäisevän päihdetyön verkostoon kuuluvien ammatti- ja kansalaistoimijoiden sekä poliisin kanssa
11. Yhteistyöstä esim. harrastus- ja muiden vapaa-ajan toimijoiden kanssa (liikunta- ja kulttuuripalvelut)

Ehkäisevässä päihdetyössä onnistutaan yhteistyössä huoltajien kanssa

Huoltajilla on vastuu lapsen/nuoren kasvatuksesta ja vapaa-ajasta. Osalle huoltajista voi olla haastavaa luoda alkoholiin, nikotiinituotteisiin ja muihin päihteisiin liittyviä selkeitä sääntöjä ja rajoja. Oppilaitos voi olla siinä tukena:

Mahdollisuuksia kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön

- Huoltajille tiedotetaan ajankohtaisista ehkäisevistä toimenpiteistä, joihin opiskelijat osallistuvat ja kannustetaan huoltajia keskustelemaan asiasta kotona.
- Päihdesuunnitelmasta ja oppilaitoksen päihteitä koskevista käytännöistä tiedottaminen (esim. kotisivujen, tapaamisten, vanhempainyhdistysten ja Wilman avulla). Huoltajilla on mahdollisuus vaikuttaa ja keskustella koulun/lukion ehkäisevästä päihdetyöstä.
- Huoltajilla on mahdollisuuksia keskustella opiskeluhuollon ammattihenkilön (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja) kanssa mm. vanhemmuudesta, murrosiästä, rajojen asettamisesta, ja saada tarvittaessa palveluohjausta myös muihin palveluihin kuten perheneuvolaan tai Nupoliin.
- Oppilaitosten ja kotien välisessä yhteistyössä, kuten vanhempainilloissa, otetaan puheeksi huoltajien vastuu alkoholilainsäädännön noudattamisesta ja erityisesti alkoholin/päihteiden ja nikotiinituotteiden välittämisen lainvastaisuus alaikäisille.
- Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely yhdessä huoltajien kanssa: tiedotetaan siitä, miten tuloksia hyödynnetään koulun/lukion toiminnan suunnittelussa.

Toimintamalli peruskoulussa ja lukiossa, kun **alaikäinen** opiskelija käyttää **nikotiinituotteita** (tupakka, sähkösavuke, nikotiinipussit, nuuska) koulu-/opiskelupäivän aikana



Opiskeluhuollon ammattihenkilöitä voi aina konsultoida nimettömänä. Älä jää huolesi kanssa yksin!

1. Opiskelija tupakoi tai käyttää muita nikotiinituotteita koulupäivän aikana	2. Opiskelija tupakoi tai käyttää nikotiinituotteita uudelleen koulupäivien aikana	3. Seuranta
Asiasta keskustellaan opiskelijan kanssa. Opiskelijan huoltajaan ollaan yhteydessä (esim. opiskelija soittaa huoltajalleen opettajan valvonnassa). Kirjallinen ilmoitus kotiin samana päivänä (esim. Wilma)	Asiasta keskustellaan opiskelijan kanssa. Opiskelijan huoltajaan ollaan yhteydessä (esim. opiskelija soittaa huoltajalleen opettajan valvonnassa) Kirjallinen ilmoitus kotiin (esim. Wilma). Otetaan yhteyttä oppilaitoksen opiskeluhooltoon (lakisääteinen ohjaus terveydenhoitajalle/ kuraattorille/ psykologille). Kartoitetaan kokonaistilanne ja sovitaan jatkosuunnitelmasta (esim. ohjaus opiskeluhoollon palveluihin tai monialainen asiantuntijaryhmä).	Mikäli tupakointi/nikotiinituotteiden käyttö jatkuu, sovitaan jatkotoimista ja seurannasta tapauskohtaisesti yhdessä opiskelijan ja huoltajien kanssa. Konsultoidaan Länsi-Uudenmaan (/opiskelijan asuinkunnan) hyvinvointialueen perhesosiaalityötä tai lastensuojelun asiantuntijaa (konsultaationumero: 029 151 3530). Tehdään tarvittaessa yhdessä huoltajan kanssa yhteydenotto sosiaalipalveluista vastaavaan viranomaiseen: Huoli-ilmoitus Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue tai lastensuojeluilmoitus Lastensuojelu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Perusopetuksen suunnitelmassa kasvatustilanteiden ja kurinpidollisten keinojen käytöstä ja niihin liittyvistä menettelytavoista ja lukioiden suunnitelmassa kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on ohjeet käytettävissä olevista kurinpito- ja turvaamistoimista (esim. haltuunotto).

Toimintamalli lukiossa, kun **täysi-ikäinen** opiskelija käyttää **nikotiinituotteita** (tupakka, sähkösavuke, nikotiinipussit, nuuska) opiskelupäivän aikana

Opiskeluhuollon ammattihenkilöitä voi aina konsultoida nimettömänä. Älä jää huolesi kanssa yksin!

1. Opiskelija tupakoi tai käyttää muita nikotiinituotteita koulupäivän aikana	2. Opiskelija tupakoi tai käyttää nikotiinituotteita uudelleen koulupäivien aikana	3. Seuranta
Asiasta keskustellaan opiskelijan kanssa. Yli 18-vuotiaalla opiskelijalla on oikeus pitää hallussaan nikotiini- ja tupakkatuotteita, mutta ei käytä niitä oppilaitoksen alueella	Asiasta keskustellaan opiskelijan kanssa. Keskustelu oppilaitoksen kasvatuksellisenä toimenpiteenä (opiskelija, oppilaitoksen edustaja/edustajat). Tarvittaessa opiskelija ohjataan terveydenhoitajan vastaanotolle keskustelua varten.	Mikäli tupakointi/nikotiinituotteiden käyttö lukion alueella jatkuu, sovitaan jatkotoimista ja seurannasta tapauskohtaisesti yhdessä opiskelijan kanssa.

Lukioiden suunnitelmassa kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on ohjeet käytettävissä olevista kurinpito- ja turvaamistoimista.

Toimintamalli tilanteessa, jossa epäillään **alaikäisen opiskelijan** päihteidenkäyttöä (kuten alkoholi, huumausaineet ja huumausaineiksi luokiteltavat lääkkeet)

Opiskeluhuollon ammattihenkilöitä voi aina konsultoida nimettömänä. Älä jää huolesi kanssa yksin!

1. Epäily opiskelijan päihteiden käytöstä	2. Opiskelijan huolta aiheuttava päihteidenkäyttöepäily vahvistuu	3. Seuranta
Henkilökunnan jäsen keskustelee opiskelijan kanssa päihde-epäilystä saman päivän aikana, kun epäily nousee. Tiedotetaan tarvittaessa rehtoria ja luokanopettajaa/-ohjaajaa/ryhmänohjaajaa. Ollaan aina yhteydessä myös opiskelijan huoltajaan. Arvioidaan opiskelijan ja huoltajan kanssa yhdessä tilanne (opiskelijan ikä, käytetty päihde, perheen tilanne, huolen taso). Päihtyneen opiskelijan kanssa toimimiseen ohjeet kaupungin sisäisissä toimintakorteissa.	Mikäli epäily huolta aiheuttavasta päihteidenkäytöstä vahvistuu: Jatketaan yhteistyötä ja yhteydenpitoa huoltajiin. Otetaan yhteyttä oppilaitoksen opiskeluhooltoon (lakisääteinen ohjaus terveydenhoitajalle/ kuraattorille/ psykologille). Kartoitetaan kokonaistilanne ja sovitaan jatkosuunnitelmasta. Myös konsultaatio-mahdollisuus mm. perhesosiaalityöhön, poliisille ja mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Tehdään yhdessä huoltajan kanssa yhteydenotto sosiaalipalveluista vastaavaan viranomaiseen: Huoli-ilmoitus Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue tai lastensuojeluilmoitus Lastensuojelu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	Opiskelijan (ja huoltajan) suostumuksella aloitetaan kuraattorin, psykologin, terveydenhoitajan tai koululääkärin asiakkuus ja/tai kootaan monialainen asiantuntijaryhmä. Tarvittaessa monialaisessa verkostoyhteistyössä käsitellään ja sovitaan yhdessä opiskelijan ja huoltajan kanssa, mitä tukitoimia lapsi/nuori/perhe tarvitsee (esim. perhesosiaalityö, Nupoli). Tehdään yhteinen suunnitelma. Yhteistyötä opiskelijan tilanteen kohentamiseksi ja tukitoimien toteutumista seurataan.

Perusopetuksen suunnitelmassa kasvatustilanteiden ja kurinpidollisten keinojen käytöstä ja niihin liittyvistä menettelytavoista ja lukioiden suunnitelmassa kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on ohjeet käytettävissä olevista kurinpito- ja turvaamistoimista (esim. haltuunotto).

Toimintamalli tilanteessa, jossa epäillään **täysi-ikäisen opiskelijan huolta herättävää** päihteidenkäyttöä (alkoholi, huumausaineet ja huumausaineiksi luokiteltavat lääkkeet)

Opiskeluhuollon ammattihenkilöitä voi aina konsultoida nimettömänä. Älä jää huolesi kanssa yksin!

1. Epäily opiskelijan päihteiden käytöstä	2. Opiskelijan huolta aiheuttava päihteidenkäyttöepäily vahvistuu	3. Seuranta
Henkilökunnan jäsen keskustelee opiskelijan kanssa päihde-epäilystä saman päivän aikana, kun epäily nousee. Tiedotetaan tarvittaessa rehtoria ja ryhmänohjaajaa. Opiskelijan luvalla voidaan myös olla yhteydessä vanhempaan. Arvioidaan tilanne (käytetty päihde, huolen taso) Opiskelijan tilanteessa huomioitavia asioita: - poissaolot, muutokset koulunkäynnissä ja/tai käyttäytymisessä, sosiaaliset suhteet Päihtyneen opiskelijan kanssa toimimiseen ohjeet kaupungin sisäisissä toimintakorteissa.	Mikäli epäily huolta aiheuttavasta päihteidenkäytöstä vahvistuu: Opiskelijan luvalla yhteys vanhempaan. Otetaan yhteyttä oppilaitoksen opiskeluhooltoon (lakisääteinen ohjaus terveydenhoitajalle /kuraattorille/ psykologille). Kartoitetaan kokonaistilanne ja sovitaan jatkosuunnitelmasta. Jos huoli on akuutti, tehdään huoli-ilmoitus sosiaalipalveluihin tuen tarpeen arvioimiseksi Huoli-ilmoitus Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue Myös konsultaatiomahdollisuus poliisille, sosiaalipalveluihin ja mielenterveys- ja päihdepalveluihin.	Opiskelijan suostumuksella aloitetaan kuraattorin, psykologin, terveydenhoitajan tai koululääkärin asiakkuus ja/tai kootaan monialainen asiantuntijaryhmä. Tarvittaessa monialaisessa verkostoyhteistyössä käsitellään ja sovitaan yhdessä opiskelijan kanssa, mitä tukitoimia nuori tarvitsee. Tehdään yhteinen suunnitelma. Yhteistyötä opiskelijan tilanteen kohenemiseksi ja tukitoimien toteutumista seurataan.

Perusopetuksen suunnitelmassa kasvatustilanteiden ja kurinpidollisten keinojen käytöstä ja niihin liittyvistä menettelytavoista ja lukioiden suunnitelmassa kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on ohjeet käytettävissä olevista kurinpito- ja turvaamistoimista (esim. haltuunotto).